

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.15 (3279) ●

● ЧАЦВЕР, 19 КРАСАВІКА, 2012

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Вяртанне да родных людзей
Дваццаць гадоў таму кадравы афіцэр, ураджэнец Беларусі Уладзімір Язэпчык прыняў адказнае рашэнне — пераехаў служыць на Бацькаўшчыну **Стар. 2**

Ад Нясвіжа да Петрапаўлаўска
Стар. 3

Рамантык з Камянца
Адметныя драўляныя скульптуры Анатоля Туркова ўпрыгожваюць парк Беларусі, Расіі і Польшчы **Стар. 4**

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Збяруцца разам землякі

У Беларускага культурна-асветніцкага цэнтра ў імя святой Ефрасінні Полацкай, што створаны ў Новасібірску, у красавіку — 10-гадовы юбілей. Якімі справамі і задумамі сустракаюць яго нашы суайчыннікі?

Іван Іванаў

У актывістаў Беларускага культурна-асветніцкага цэнтры ў імя святой Ефрасінні Полацкай час распісаны па хвілінах — юбілей адзначаецца з размахам. І на першай старонцы сайта суполкі ў інтэрнэце красуецца аб'ява: “22 красавіка ў Палацы культуры “Прагрэс” у 16 гадзін адбудзецца заключны гала-канцэрт X юбілейнага беларускага музычнага фестывалю. У канцэрце ўдзельнічаюць лепшыя творчыя калектывы, салісты горада Новасібірск і вобласці! Сардэчна запрашаем на канцэрт!”

Увогуле ж этнічныя беларусы аказваюць значны ўплыў не толькі на развіццё рэгіёна. “Беларуская дыяспара працуе на тое, каб умацоўвалася ўзаемавыгаднае партнёрства паміж Расіяй і Беларуссю, каб доўжылася дружба паміж жыхарамі нашых краін” — чытаем на сайце суполкі. Усяго ж на тэрыторыі Расіі беларусы стварылі каля 80 грамадскіх арганізацый. У ліку суполак, дзе ладзяцца цікавыя

справы, і гэты цэнтр, добра вядомы сярод беларусаў Новасібірск і за межамі рэгіёна. Як адзначае намеснік дырэктара БКАЦ па культурнай рабоце Людміла Шчаслівенка, суполка працуе на захаванне самабытнасці беларусаў, падтрымлівае землякоў у карысных справах, шмат робіць для вывучэння і развіцця беларускай культуры, гісторыі, традыцый, мовы. Вельмі важна, што духоўнае жыццё цэнтры разгортаецца на базе Культурна-праваслаўнага храмавага комплексу ў імя святой Ефрасінні Полацкай, які ўзведзены беларусамі ў Новасібірску.

На сайце суполкі вядзецца падрабязны летапіс, з тэкстамі і фота, асвятляюцца адметныя падзеі, сустрэчы, якія ладзяць і ў якіх удзельнічаюць землякі. Як самы вялікі праект года задуманы і беларускі фестываль-конкурс “Карагод сяброў”. Летапісцы расказваюць пра цёплыя стасункі, што склаліся ў актывістаў цэнтры з курсантамі-беларусамі Новасібірскага вышэйшага ваеннага агульнавайсковага вучылішча.

Апісваецца, як у пасёлку Ташара Мошкаўскага раёна вобласці, дзе пры мясцовым Доме культуры працуе філіял БКАЦ пад назвай “Клуб беларускіх традыцый”, распачаліся мерапрыемствы з нагоды юбілею. Душэўнай атрымалася і сустрэча ў цэнтры пад час Свята вясны — яно прайшло з вершамі, песнямі, пачастункамі “з нацыянальным каларытам”.

Праводзяць нашы землякі і дабрачынныя акцыі сумесна з мясцовымі музыкантамі. Гэта, у прыватнасці, фестываль творчасці выхаванцаў дзіцячых дамоў і школ-інтэрнатаў Новасібірскай вобласці, пад час якога для дзяцей ладзяцца лекцыі-канцэрты. “Спланаваны цыкл мерапрыемстваў і на красавік, — напісала ў рэдакцыю Людміла Шчаслівенка. — Нам асаблівы гонар, што актыў БКПЦ прыедзе віншаваць Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Беларусі ў Расіі Андрэй Кабякоў. А 18 красавіка сустракаем пабрацімаў з Заводскага раёна Мінска, з якім цэнтр сябрае шмат гадоў. У складзе дэлегацыі — заслужаны

Беларусы Новасібірск — гэта людзі розных пакаленняў

дзеяч культуры Беларусі музыкі Дзмітрый Равенскі і спявачка Наталля Буліцкая. Іх прыезд на фест — вельмі дарагі для нас падарунак ад беларускай сталіцы. Мінчане дадуць канцэрты на розных сцэнічных пляцоўках, у прыватнасці, будзе творчая сустрэча з выкладчыкамі і навучэнцамі Каледжа культуры, дзе па ініцыятыве БКАЦ створаны ансамбль беларускай песні “Свята”.

21 красавіка ў Беларускім

культурна-асветніцкім цэнтры ў імя святой Ефрасінні Полацкай — вялікая ўрачыстасць са святочным абедам, узнагароджаннем актыву, канцэртам гасцей. Запрошаны прадстаўнікі адміністрацыі горада і вобласці, кіраўніцтва ўкраінскага зямляцтва, цэнтры “Дом польскі”, Расійска-нямецкага дома, казахскага і кіргіскага зямляцтваў, а таксама кіраўнікі калектываў, якія пастаянна супрацоўнічаюць з БКАЦ. → **Стар. 2**

СУПОЛЬНАСЦЬ

Нашчадкі старажытных элінаў

“Беларускія грэкі” ўрачыста адзначалі сваё нацыянальнае свята ў Нацыянальнай бібліятэцы

Адам Мальдзіс

...Эліны і Элада, гістарычныя саманазвы грэкаў і Грэцыі, увайшлі ў маю свядомасць яшчэ ў дзіцячыя гады — дзякуючы кніжкам, дзе пераказваліся міфы пра алімпійскіх багоў і гераічныя ўчынкі Геракла і Адысея. У школе і цяпер вывучаецца драматычная гісторыя той жа Элады. Я ж ва ўніверсітэце слухаў лекцыі пра “Іліяду” і “Адысею” Гамэра, багатую драматычную і філасофскую творчасць яго паслядоўнікаў. Ці паўплываў той культур-

Танец “Сіртакі” ўпрыгожыў урачыстасць

ны досвед на нашу культуру? Безумоўна! У Акадэміі навук я нават пісаў пра ролю элінскай культуры і

мовы ў фарміраванні культуры беларускай, светапогляду Францыска Скарыны, згадваў пра тых жа насель-

нікаў Алімпа, якія сталі героямі першых беларускіх паэм “Энеіда навыварат” і “Тарас на Парнасе”. Тады

ж выпадкова натрапіў на кнігу ўспамінаў “З тайгі пад акропаль” ганаровага грамадзяніна Грэцыі Зыгмунта Мінэйкі. А ён, як аказалася, нарадзіўся ў Балванішках, блізкіх да майго Астраўца. Днямі ж даведаўся, што праўнук Мінэйкі, вядомы дзяржаўны дзеяч Грэцыі Георгіас Папандрэу, знаходзячыся ў Беларусі ў 1990 годзе, хацеў наведаць радзіму продка, але яе... не знайшлі. Што ж, цяпер яна ўжо называецца Зялёным Борам. Зрэшты, з цягам часу, калі ў Грэцыі ўладкуюцца

крызісныя з’явы, такі візіт можа ўсё ж адбыцца.

Непасрэдна з “беларускімі грэкамі” я ўпершыню сутыкнуўся ў 2000 годзе, у час Міжнароднай канферэнцыі “Беларуска-грэчаскія ўзаемасувязі: ад старажытнасці да сучаснасці”, дзе выступіў з дакладам пра таго ж Мінэйку, і матэрыялы канферэнцыі былі выдадзены. У той час у Беларусі ўжо існавалі два грамадска-культурныя згуртаванні грэкаў — “Алкестыда” ў Мінску і “Пелапанес” у Маладзечне. → **Стар. 2**

СУПОЛЬНАСЦЬ

Нашчадкі
старажытных элінаў

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 1)

Яны паспяхова ўдзельнічаюць ва Усебеларускіх фестывалях нацыянальных культур у Гродне, наладжваюць сувязі з суайчыннікамі на гістарычнай радзіме, у іншых краінах.

— Адкуль жа і калі ўзяліся грэкі ў Беларусі? — пытаюся ў старшыні грамадскага аб'яднання “Пелапанес” Рафаэля Дэльянава. — І дзе яны расселены?

— З'явіліся нашы суайчыннікі найперш у сярэднеазіяцкіх савецкіх рэспубліках і ў Казахстане ў выніку складаных пасляваенных падзей на радзіме, — тлумачыць Рафаэль Мікалаевіч. — Гэта былі пераважна маладыя хлопцы, былыя вайскоўцы. Па веравызнанні — праваслаўныя, і таму, апынуўшыся сярод мусульман, шукалі там пасяленцаў-хрысціян з Беларусі і Украіны, жаніліся на іх дочках. Відаць, на нябёсах так звязваліся лёсы... Таму поўных грэчаскіх сем'яў сярод нас адзінкі, большасць — мяшаныя. А потым разам з жонкамі і дзецьмі пераехалі на беларускія і ўкраінскія землі, палюбілі іх.

— І колькі ж вас цяпер на вашай новай, трэцяй ужо радзіме?

— Паводле перапісу

Выстава кніг пра Грэцыю ў Нацыянальнай бібліятэцы

— звыш сямісот асоб. Найбольш у Брэсцкай, Гомельскай і Мінскай абласцях, з гарадоў — у Маладзечне, Вілейцы, Беразіно, Кобрыне.

— Але ж, не глядзячы на ўсё, вы добра захавалі родную мову, этнічныя традыцыі. У гэтым я пераканаўся ў канцы сакавіка на ўрачыстасці ў Нацыянальнай бібліятэцы з нагоды Дня незалежнасці Грэцыі. Ваша моладзь дэкламавала ў арыгінале вершы грэчаскіх класікаў, спявала народныя песні, агніста і адначасова плаўна танцавала славу ты та-

нец сіртакі... Вечар мяне прыемна здзіўў: жыхары Маладзечна, райцэнтра, а так прыстойна ўсё арганізавалі: гімны, змястоўныя прамовы, вялікі канцэрт, мастацкая выстава... І самае галоўнае — нязмушаны, святачны прыезд мноства зацікаўленых людзей. У зале “Лабірынт” месцаў не хапіла, то сабраліся ў вялікім вестыбюлі...

— Так мы святкуем свой Дзень незалежнасці штогод. Стараемся, каб маладое пакаленне памятала гісторыю, захавала айчыныя традыцыі. У Маладзечне

і ў пасёлку Чысць, што на Маладзечаншчыне, працуюць у мясцовых школах спецыяльна падрыхтаваныя настаўнікі грэчаскай мовы, яны ж вядуць заняткі ў танцавальных гуртках. Дапамагаем хлопцам і дзяўчатам набыць адпаведныя касцюмы.

— Якія ж справы запланаваны ў вас на бліжэйшы час?

— Адзначым 19 мая дзень памяці ахвяр генацыду 1914—1921 гадоў. Правядзем жалобны сход. Магчыма, яго ўдзельнікі атрымаюць выдданую ў Расіі кнігу, прысвечаную тым трагічным для нашага народа падзеям.

У заключэнне кароткай гутаркі спытаюся паведаміць Рафаэлю Дэльянаву радасную навіну: мне нарэшце ўдалося знайсці спецыяліста, каб пераклаў на беларускую мову кнігі Зыгмунта Мінэйкі “3 тайгі пад акропаль”. Днямі перакладчыца ўжо закончыла работу. Рафаэль успрыняў яе з вялікай удзячнасцю: “Цешуся гэтым. Безумоўна ж, дапаможам у распаўсюджванні кнігі. Будзем лепш ведаць і разумець адзін другога”. Што ж, няхай у нас з нашчадкі герояў старажытнай Элады заўсёды будзе мірнае і плённае сужыццё.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Збяруцца
разам
землякі

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 1)

“Будуць, вядома ж, і землякі з пасёлка Ташара, дзе кампактна пражываюць этнічныя беларусы і працуе філіяла БКАЦ, — канкрэтызуе Людміла Шчаслівенка. — А 22 красавіка запросім усіх на юбілейны Фэст беларускай музыкі і песні “Карагод сяброў”. У допісе ў рэдакцыю Людміла Шчаслівенка не прыхоўвае свой узнёслы перадсвяточны настрой. “Заявак на фэст мы атрымалі вельмі шмат, на гала-канцэрт прапусцілі толькі 55 нумароў! Гэта найлепшы паказчык аўтарытэту нашага цэнтра. Цяпер увесь актыў у клопатах вялікіх, што называецца, валімся з

ног ад стомы. Але свята таго варта! Мы ганарымся, што 10 гадоў прайшлі ў вялікім творчым руху, прычым у нарастальным тэмпе, у нас з'явілася шмат аднадумцаў, сяброў, гуртоў, якія сталі для нас роднымі”.

Мы жадаем землякам з Новасібірска поспехаў і сібірскага здароўя. Варта адзначыць, што Беларуска-асветніцкі цэнтр у імя святой Ефрасінні Полацкай — адзіная беларуская суполка ў замежжы, двое актывістаў якой узнагароджаны медалём Францыска Скарыны: гэта старшыня праўлення БКАЦ Іван Панасюк і намеснік дырэктара цэнтра па культуры Людміла Шчаслівенка.

Саламянага бусліка ў Новасібірску прывезлі з Бацькаўшчыны

ЛІНІЯ ЛЁСУ

Вяртанне да родных людзей

Дваццаць гадоў таму кадравы афіцэр, ураджэнец Беларусі Уладзімір Язэпчык прыняў адказнае рашэнне — пераехаў служыць на Бацькаўшчыну

Іван Ждановіч

Юнак з Нясвіжскага раёна марыў пра вайсковую кар'еру, аднак спачатку закончыў фізфак Беларускага дзяржуніверсітэта. “У мяне былі моцныя як фізпадрыхтоўка, так і падрыхтоўка па фізіцы, — усміхаецца Уладзімір Уладзіміравіч. — З роднай Малай Быхаўшчыны да Даматканавіч, у сярэдняю школу, дабіраўся за чатыры кіламетры пешшу ці на ровары, а зімой — на лыжах. І настаўнікі былі цудоўныя, многія вучні ўпэўнены пайшлі па жыцці”. На пачатку 70-х, калі Язэпчык год адпрацаваў у акадэмічным Фізіка-тэхнічным навукова-даследчым інстытуце, яго прызвалі ў армію. Вырасціў: служыць не два, а ўсё 25 гадоў.

Фізік аказаўся дарэчы ў артылерыі. Служыў на розных камандных пасадах, з залатым медалём закончыў Ваенную акадэмію ў Ленінградзе, вучыўся там жа ў ад'юнктуры, абараніў дысертацыю, і ў 1989-м пачаў выкладаць. “Гэта цяпер Міхайлаўская ваенная артылерыйская акадэмія, прэстыжная ўстанова, дзе ў свой час выкладаў і Дзмітрый Мендзялееў, — расказвае У. Язэп-

чык. — Я навучаў тактыцы, апэратыўнаму мастацтву выкарыстання ракетных войск і артылерыі. Цікавая дысцыпліна! Як вядома, пад час бою сітуацыя зменлівая, і трэба, як у шахматах, умець імгненна аналізаваць абстаноўку, рабіць правільныя хадзі, каб выйграць”.

І на чым жа грунтавалася стратэгія вяртання на Бацькаўшчыну? “Памятаецца: распад Саюза, парад суверэнітэтаў... — узгадвае ён. — Я па Радзіме сумаваў, а калі з Піцера прыезджаў дадому, падумваў: трэба вяртацца, каб быць бліжэй да родных людзей, да бацькоў, якія ужо ў гадах. І тут веды, досвед мае патрэбны”. Пра тыя настроі ведаў генерал Алег Пуцінцаў, з якім яны раней перасякаліся па службе. “Не перадумаў? Хочаш яшчэ Беларусі служыць? — пачуў Язэпчык летнім вечарам 1992 года знаёмы голас у тэлефоннай трубы. — Патрэбны кадры, ствараем сваю школу падрыхтоўкі афіцэраў, будзе і артылерыйскі факультэт. Гатовы вярнуцца?” І Язэпчык амаль не раздумваючы адказаў: “Так, гатовы!”.

Ленінград ці Мінск? Пагадзіцеся, выбар зрабіць няпроста. Не чакала ж афіцэра і яго сям'ю — жонка,

дзе дачкі-школьніцы — у поставецкі час ні кватэра, ні ўладкаванае жывіццё. Пяць гадоў жылі па інтэрнатах... Можна, была нейкая прыхаваная “спружына” ў механізме выбару, якая спрацавала? “Сапраўды, гэта не была справа выпадку, — разва-

Прафесар, палкоўнік запасу Уладзімір Язэпчык з унукам Раманам

жае палкоўнік запасу У. Язэпчык. — Мы ж часта і думкамі, жаданнямі вызначаем далейшы лёс. Я быў з Бацькаўшчынай у думках — і яна “паклікала” мяне вярнуцца. А яшчэ ў Піцеры мы жылі непадалёк ад Багаслоўскіх могілак — на іх, дарэчы, у 1990 годзе пахаваны і спявак Віктар Цой. І асабліва востра адчуваў я

насталгію на Вялікдзень. У Малай Быхаўшчыне ў гэты час зямля зелянее, расцвітае. Збіраюцца землякі дадому з далёкіх і блізкіх месцаў, ідуць да магілаў, памянаюць продкаў. Кожнай клетачкай адчуваеш: тут мая радня, свае людзі”.

Цяпер у многіх месцах Беларусі магілы продкаў наведваюць і на Радаўніцу, у 9-ы дзень па Вялікадні, па ўсёй краіне гэта святочны дзень. А ў савецкі час менавіта ў Вялікоднюю нядзелю часцей ішлі да магіл. Уладзімір Язэпчык расказвае: “І я бачыў: у Ленінградзе тысячы людзей ідуць ушанаваць памяць продкаў. Дарэчы, у горадзе шмат беларусаў. А ў мяне думкі: дзеці падрастаюць — а сувязь пакаленняў парушылася. Бабулі і дзядулі ім свой досвед не перадаюць. Адна справа — бацькі, але і вопыт патрыярхаў роду, лічу, патрэбен для духоўнага росту асобы. Бацькоўскае выхаванне павінны дапаўняць бабулі-дзядулі — тады будзе лад у родзе. Дзеці павінны бачыць, што іх чакае ў старасці. Для чаго? Можна, каб не нарабіць у жыцці лішніх памылак? Варта пераемнасць пакаленняў мацаваць, раней шмат пра тое пісалі, і менавіта на родавым узроўні”.

Сэрца падказала Уладзіміру Язэ-

пчыку правільны выбар. Ён плённа папрацаваў пад час стварэння Ваеннай акадэміі, некаторы час займаў і пасаду намесніка начальніка па вучэбнай і навуковай рабоце. Потым амаль сем гадоў працаваў у Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце, узначальваў там Інстытут дзяржкіравання. “Як стукнула 60, хацеў паняньчыць унукаў, якіх у мяне ўжо чацвёрта, ды зноў у родную Ваенную акадэмію выкладаць запрасілі, — не без гонару гаворыць ён. — Цяпер я прафесар на факультэце генштаба, займаюся пытаннямі дзяржаўнага ваеннага кіравання”.

У Вялікоднія дні Уладзімір Язэпчык з жонкай звычайна наведваюць у вёсцы родных людзей, а таксама магілы бацькоў — Уладзіміра Антонавіча і Марыі Лук'янаўны. Простых калгаснікаў, але, як гаворыць іх сын, “вельмі адказных і добрасумленых людзей, як і абсалютная большасць нашых землякоў”. Праўда, за справамі, на жаль, не заўсёды паехаць на малую радзіму атрымліваецца.

І мне, прызнаюся, у вясновы час, калі расцвітае зямля, аж да болю ў сэрцы хочацца пабыць у роднай вёсцы. А вам, землякі? Хочацца вярнуцца?..

СУАЙЧЫННІКІ

Ад Нясвіжа да Петрапаўлаўска

На пачатку красавіка ў казахстанскім Петрапаўлаўску прайшла міжнародная навукова-практычная канферэнцыя “Жыццё і творчасць Адольфа Янушкевіча”. Яе ладзіў Паўночна-Казахстанскі абласны польскі культурны цэнтр “Капернік”. На канферэнцыі было звыш 100 удзельнікаў, прадстаўлена амаль 20 дакладаў навукоўцаў з Казахстана, Расіі, Польшчы. У іх раскавалася пра жыццё, дзейнасць нашага вялікага суайчынніка, ураджэнца Нясвіжа, яго ўклад у вывучэнне гісторыі, этнаграфіі, культуры Казахстана.

Работа канферэнцыі была арганізавана ў двух кірунках. Шэраг вучоных зрабілі паведамленні пра жыццё Адольфа Янушкевіча да 1831 года — яны тычыліся перыяду, калі мацаваўся характар будучага паўстанца. Ён, як вядома, удзельнічаў у нацыянальна-вызваленчым руху на тэрыторыі Літвы і Беларусі, за што і трапіў у казахстанскую ссылку. На канферэнцыі ўводзіліся ў навуковы ўжытак новыя гістарычныя матэрыялы. Адзначалася, што цяпер усё больш актыўна цікавяцца творчай спадчынай Адольфа Янушкевіча даследчыкі з розных краін. Мяркуюцца, што ў наступным годзе шырока будзе адзначацца 210-я ўгодкі паэта, этнографа, рэвалюцыянера.

З паведамленнем на канферэнцыі выступіў і член беларускай суполкі “Радзіма” ў Петрапаўлаўску Сяргей Залеўскі. Ён падрыхтаваў і цікавую слайд-прэзентацыю, прысвечаную Адольфу Янушкевічу, якую даслаў у рэдакцыю разам з артыкулам. Друкуем тэкст Сяргея Залеўскага з невялікімі скарачэннямі.

Адольф Янушкевіч

Нарадзіўшыся ў 1803 годзе ў Беларусі, у Нясвіжы, ці мог меркаваць малады дваранін Адольф Янушкевіч, што жыццёвы шляхі прывядуць яго ў далёкую Азію? 18 гадоў ён знаходзіўся ў Казахстане, дзе знаёміўся з жыццём і побытам казахаў. Новая рэальнасць яго вельмі ўразіла. Тыя ўражанні і сталі асновай цяпер ужо знакамітых яго рукапісаў, якія сёння цэняцца гісторыкамі на вагу золата, бо даследаванняў па мінуўшчыне Казахстана XIX стагоддзя вельмі мала.

Пасля ўдзелу ў нацыянальна-вызваленчым паўстанні 1830-31 гадоў (а яно ахапіла многія рэгіёны Польшчы, як і Мінскай, Гродзенскай, Віленскай губерняў) Адольф Янушкевіч быў сасланы ў Сібір. Знаходзячыся ў Омску на дзяржаўнай службе, ён шмат падарожнічаў па Казахстане, што само па сабе выклікае павагу. Перадолець у XIX стагоддзі па дзікіх стэпах амаль дзве тысячы кіламетраў — нялёгкае справа, калі меркаваць па гістарычных запісах. Гэта было сур’ёзнае выпрабаванне нават для казакоў Сібірскага казацкага войска, якія звякліся з доўгімі паходамі. Янушкевіч ездзіў з даручэннямі ў “кіргізскія аулы”, дзе ў юртах жылі адкрытыя і працавітыя людзі, продкі цяперашніх казахаў. Часам камандзіроўкі доўжыліся некалькі тыдняў, суправаджаліся нечаканымі прыгодамі. Пэўна, у той час і пераўвасобіўся рэвалюцыянер і паэт Адольф Янушкевіч у перакладчыка і даследчыка-этнографа казахскіх стэпаў.

Адольф Янушкевіч асабіста пераканаўся, што ў Казахстане шмат цудоўных краявідаў

Яго падарожныя запіскі і лісты леглі ў аснову кнігі “Жыццё Адольфа Янушкевіча і яго лісты з кіргізскіх стэпаў”, якую пасля смерці Адольфа (яго не стала ў 1857 годзе) падрыхтаваў ягоны брат Яўстах. Кніга выйшла ў Парыжы ў 1861 годзе, і дзякуючы ёй адукаваная Еўропа змагла бліжэй пазнаёміцца з жыццём і побытам казахаў таго перыяду. Кніга перакладзена на розныя еўрапейскія мовы, выйшла і на рускай

(Алма-Ата, 1966), а на ядаўна і па-беларуску. У кнізе А. Янушкевіча шмат каштоўнай інфармацыі пра многія важныя старонкі гісторыі казахаў. Па сутнасці, гэта гатовы сцэнар для стварэння дакументальнага фільма. Дзякуючы таленту А. Янушкевіча мы можам уявіць сабе карціны качавага жыцця. Дорага каштуюць і такія словы: “...Народ, які адораны Творцам такімі здольнасцямі, не можа застацца

чужым цывілізацыі: дух яе пракрадзеца калі-небудзь у кіргізскія пустыні, разгарацца тут іскрынікі святла, і прыйдзе час, калі вандроўны сёння люд зойме пачэснае месца сярод народаў...” Цікава, што Янушкевіч змог прадбачыць у дзікім стэпе XIX стагоддзя і падзеі будучыні, якія сталі рэальнасцю нашых дзён. У прыватнасці, знаходзім яго прароцтва ў лісце да брата ад 31 мая 1846 года: “Акмата (цяпер Астана. — С.З.), напрыклад, будучая сталіца ўсяго стэпу”.

Кніга была перавыдадзена ў 2005 годзе ў Казахстане, але і цяпер яна малавядомая як сярод казахстанцаў, так і тых, хто цікавіцца гісторыяй Казахстана. А яе можна лёгка знайсці ў бібліятэках Петрапаўлаўска. Мяркую, казахстанскія вучоныя яшчэ па вартасці ацэняць уклад ураджэнца Беларусі, летапісца казахскай гісторыі Адольфа Янушкевіча ў іх навуку. Кніга Янушкевіча вартая таго, каб быць у кожнай казахстанскай школе, бібліятэцы — як важная гістарычная крыніца па мінуўшчыне Казахстана.

Адольф Янушкевіч змог пераўтварыць доўгія гады ссылкі, няхай толькі і пад яе канец, у гады інтэнсіўнай працы на карысць розных народаў. У нашы дні яго працы атрымалі прызнанне як унёсак у беларускую, рускую, польскую і англійскую, украінскую і казахскую культуры. Ён — паляк па нацыянальнасці, а нарадзіўся ў Беларусі. Пражыў немалую частку жыцця ў Расіі і Казахстане. Сын розных культур, ён добра паслужыў справе паразумення паміж рознымі народамі. Ды ўсё ж, на мой погляд, асабліваю ролю ў яго біяграфіі займае Беларусь. Бо нарадзіўся, рос, выхоўваўся ў Нясвіжы, у яго беларускі — талерантны! — менталітэт, адтуль і родавыя карані... У Беларусі, у родавым мястэчку Дзягільна пад Дзяржынскам, і пахаваны. Гэта яго Радзіма — там пачаўся і скончыўся яго няпросты жыццёвы шлях. З дзяцінства Адольф Міхайлавіч увабраў у сябе ўсё лепшае, што магла даць яму беларуская зямля. І так атрымалася, што ён, будучы па нацыянальнасці палякам, ні года не жыў у Польшчы...

Адольф Янушкевіч змог пераўтварыць доўгія гады ссылкі, няхай толькі і пад яе канец, у гады інтэнсіўнай працы на карысць розных народаў. У нашы дні яго працы атрымалі прызнанне як унёсак у беларускую, рускую, польскую і англійскую, украінскую і казахскую культуры. Ён — паляк па нацыянальнасці, а нарадзіўся ў Беларусі. Пражыў немалую частку жыцця ў Расіі і Казахстане. Сын розных культур, ён добра паслужыў справе паразумення паміж рознымі народамі. Ды ўсё ж, на мой погляд, асабліваю ролю ў яго біяграфіі займае Беларусь. Бо нарадзіўся, рос, выхоўваўся ў Нясвіжы, у яго беларускі — талерантны! — менталітэт, адтуль і родавыя карані... У Беларусі, у родавым мястэчку Дзягільна пад Дзяржынскам, і пахаваны. Гэта яго Радзіма — там пачаўся і скончыўся яго няпросты жыццёвы шлях. З дзяцінства Адольф Міхайлавіч увабраў у сябе ўсё лепшае, што магла даць яму беларуская зямля. І так атрымалася, што ён, будучы па нацыянальнасці палякам, ні года не жыў у Польшчы...

Адольф Янушкевіч змог пераўтварыць доўгія гады ссылкі, няхай толькі і пад яе канец, у гады інтэнсіўнай працы на карысць розных народаў. У нашы дні яго працы атрымалі прызнанне як унёсак у беларускую, рускую, польскую і англійскую, украінскую і казахскую культуры. Ён — паляк па нацыянальнасці, а нарадзіўся ў Беларусі. Пражыў немалую частку жыцця ў Расіі і Казахстане. Сын розных культур, ён добра паслужыў справе паразумення паміж рознымі народамі. Ды ўсё ж, на мой погляд, асабліваю ролю ў яго біяграфіі займае Беларусь. Бо нарадзіўся, рос, выхоўваўся ў Нясвіжы, у яго беларускі — талерантны! — менталітэт, адтуль і родавыя карані... У Беларусі, у родавым мястэчку Дзягільна пад Дзяржынскам, і пахаваны. Гэта яго Радзіма — там пачаўся і скончыўся яго няпросты жыццёвы шлях. З дзяцінства Адольф Міхайлавіч увабраў у сябе ўсё лепшае, што магла даць яму беларуская зямля. І так атрымалася, што ён, будучы па нацыянальнасці палякам, ні года не жыў у Польшчы...

Адольф Янушкевіч змог пераўтварыць доўгія гады ссылкі, няхай толькі і пад яе канец, у гады інтэнсіўнай працы на карысць розных народаў. У нашы дні яго працы атрымалі прызнанне як унёсак у беларускую, рускую, польскую і англійскую, украінскую і казахскую культуры. Ён — паляк па нацыянальнасці, а нарадзіўся ў Беларусі. Пражыў немалую частку жыцця ў Расіі і Казахстане. Сын розных культур, ён добра паслужыў справе паразумення паміж рознымі народамі. Ды ўсё ж, на мой погляд, асабліваю ролю ў яго біяграфіі займае Беларусь. Бо нарадзіўся, рос, выхоўваўся ў Нясвіжы, у яго беларускі — талерантны! — менталітэт, адтуль і родавыя карані... У Беларусі, у родавым мястэчку Дзягільна пад Дзяржынскам, і пахаваны. Гэта яго Радзіма — там пачаўся і скончыўся яго няпросты жыццёвы шлях. З дзяцінства Адольф Міхайлавіч увабраў у сябе ўсё лепшае, што магла даць яму беларуская зямля. І так атрымалася, што ён, будучы па нацыянальнасці палякам, ні года не жыў у Польшчы...

Сяргей Залеўскі, г. Петрапаўлаўск, Казахстан

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Святло далёкай зоркі

Пра захапленне Якуба Коласа паэзіяй Міхаіла Лермантава вырашылі нагадаць музейныя работнікі Расіі і Беларусі

Даўно заўважана, што ніводны паэтычны талент не можа паўнаватасна развівацца ў культурным вакууме. Душа творцы гарманічна расце, распраўляе крылы, калі ён паглыблена вывучае, удумліва асэнсоўвае культурную спадчыну як свайго народа, так і набыты іншых. Не выключэнне ў гэтым сэнсе і Якуб Колас. Ужо калі ён сам быў прызнаным майстрам паэтычнага слова, то пісаў: “Я воспитывался на поэзии Пушкина и Лермонтова. Напевность и лиричность их произведений близки мелодиям белорусского

народного стиха”. Пра глыбокую павагу аўтара “Новай зямлі” да творчасці Міхаіла Лермантава сведчыць яшчэ адно выказванне паэта, зробленае ім на Другім Усесаюзным з’ездзе саветскіх пісьменнікаў: “Конечно, Лермонтов остался бы одним из первых светил литературы, если бы покинул нам только “Героя нашего времени”. Но он за свою короткую жизнь написал гораздо больше, чем многие из нас за вдвое большую по продолжительности”. Зрэшты, Якуб Колас не толькі захапляўся творчасцю Лермантава. Зпад пярца беларускага песняра выйшаў і пераклад на беларускую мову яго класічнай паэмы “Дэман”. Сёлета, у юбілейны год

Экспазіцыя з “Тарханаў” у Літаратурным музеі Якуба Коласа

Якуба Коласа, пра захапленне беларускага класіка паэзіяй Міхаіла Лермантава вырашылі нагадаць супрацоўнікі адразу трох літаратурных музеяў Расіі і Беларусі. У Доме-музеі беларускага песняра заганявалася выстава фота-

мастака Вячаслава Івашчанкі “Кругом родные все места”, падрыхтаваная і прывезеная ў Мінск супрацоўнікамі Дзяржаўнага Лермантаўскага музея-запаведніка “Тарханы”, што размешчаны ў сяле Лермантава Пензенскай воб-

ласці Расіі. І музейцы-коласаўцы са свайго боку падрыхтавалі для экспазіцыі некалькіх супрацоўнікаў Дзяржаўнага Лермантаўскага музея-запаведніка “Тарханы”, што размешчаны ў сяле Лермантава Пензенскай воб-

напрыклад, пераклад паэмы “Дэман” на беларускую мову, кнігі М. Лермантава з асабістай бібліятэкі Якуба Коласа, рукапіс ліста беларускага паэта, дзе ён разважае пра ролю Лермантава ў сусветнай літаратуры і іншыя.

Свой унёсак у агульную справу зрабіў і Літаратурны музей Максіма Багдановіча: на выставе прадстаўлена маленькая парцяляная жабка. Згодна з паданнем, гэтая забаўная рэч належала сям’і Міхаіла Лермантава і нават пабывала з паэтам у Пяцігорску. А пазней яна была падарана сваякам Максіма Багдановіча.

Іван Дубовік, старшы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

МАЙСТЭРСТВА Ў СПАДЧЫНУ

Рамантык з Камянца

Адметныя драўляныя скульптуры Анатоля Туркова ўпрыгожваюць паркі Беларусі, Расіі і Польшчы. Яго карціны, гравюры, абразы, статуэткі сустраеш у кватэрах і офісах немцаў, італьянцаў, амерыканцаў, французцаў. А зробленыя майстрам узяныя манументальныя знакі становяцца своеасаблівымі візітнымі карткамі на аграсядзібах роднага краю — Брэстчыны.

Іна Ганчаровіч

Майстар нарадзіўся ў Камянцы — горадзе поблізу знакамітай Белавежскай пушчы. Ведаюць паселішча ў свеце найперш дзякуючы адметнай абаронна-вартаўнічай вежы. Яна, як сцвярджаюць гісторыкі, пабудавана ў XIII стагоддзі князем Уладзімірам Валынскім. Цяпер яе відарыс можна пабачыць на многіх карцінах, плакатах, этыкетках і цукерачных абгортках — запамінальны брэнд гарадка на захадзе Беларусі. Там, гавораць людзі мастацтва, пануе творчая аўра, а само паселішча утульнае і вельмі гасціннае. Ціхі, маляўнічы Камянец даўно натхняе мастакоў на стварэнне карцін. Гэта радзіма вядомых майстроў жывапісу Фёдара Дарашэвіча, Васіля Сабалеўскага, Мікалая Маеўскага, Міхаіла Карпука, Пятра Зарэцкага. Гістарычны дух мястэчка любяць раскрываць на сваіх палотнах як беларускія мастакі, так і іх калегі з Літвы, Польшчы.

У Камянцы нарадзіўся, потым далучыўся да творчасці і Анатоль Туркоў. Ён з гонарам называе сябе вучнем мастака Фёдара Дарашэвіча. Сам Анатоль вядомы як разьбяр, майстра гравюры па таніраваным фоне. Ён уваходзіць у Беларускі саюз майстроў народнай творчасці, узначальвае грамадскае аб'яднанне “Тур”. “Сугучнасць з маім прозвішчам — хіба што ўскосная, — удакладняе ён. — Туры, сцвярджаюць даследчыкі, раней жылі ў нашых пушчанскіх лясах, ды іх знішчылі гадоў 300 таму. І мы вырашылі даць сімвалічную назву “Тур” сваёй суполцы

майстроў народнай творчасці рэгіёна Белавежскай пушчы: каб наша творчасць не знікла з Зямлі, як некалі апошні продка зубра”.

Ён рос у шматдзетнай сям’і. Хлопчыкам, згадвае, бегаў на рэчку Лясную, зачаравана назіраў, як там сусед змешвае фарбы на палітры. “Неяк падышоў і спытаў, чым ён займаецца? — успамінае з усмешкай Анатоль Савельевіч. — З таго часу і завязалася наша сяброўства з Фёдарам Іванавічам Дарашэвічам. Які гэта быў выдатны чалавек! Вельмі прасты, адкрыты. Часта запрашаў мяне ў госці, мы разам пілі гарбату і шмат гаварылі пра незвычайную прыгажосць нашага краю, пра мастацтва, фарбы, мастакоў... Пэўна, тыя дзіцячыя ўражанні і вызначылі мой жыццёвы выбар — стаць жывапісцам”.

вья пленэры, прысвечаныя памяці настаўніка і дбае пра стварэнне Дома-музея мастака. “Людзі сыходзяць і, на жаль, сёння многія жыхары Камянца не ведаюць нават, што вялікі жывапісец жыў у нашым горадзе, — разважае ён. — А яго дом, пабудаваны без адзінага цвіка ў канцы XIX стагоддзя, добра захаваўся. Мы хочам зрабіць яго Домам-музеем, размяс-

Мастак Анатоль Туркоў

“Вясковая царква”. Карціна А. Туркова

Ён вельмі ўдзячны лёсу, які звёў яго з майстрам. А ў 2005-м, калі адзначаліся сотыя ўгодкі Фёдара Дарашэвіча, у гонар старэйшага сябра і як знак прызнання яго заслуг перад землякамі, мастацтвам Анатоль вырабіў з дрэва памятны знак. Вучань узяўся праводзіць і штогадо-

ціць там карціны майстра з відамі Камянца: іх сястра мастака падарыла гораду”.

Першыя альбомныя замалёўкі Анатоль Туркоў зрабіў у Высокаўскай школе-інтэрнаце, у якой вучыўся. Школа была на тэрыторыі сядзібы графіні Пелагеі Патоцкай, а стары англійскі

парк, закладзены ў 1816 годзе побач з маёнткам знакамітага роду Сапегаў, вельмі ўражваў юнага мастака “маляўнічасцю і эмацыянай насычанасцю”. Там і з’явіліся першыя замалёўкі. Пазней пачаў пісаць карціны, на якіх — прырода, родны Камянец, Белавежская пушча.

У Камянцы Анатоль займаўся ў студыі выяўленчага мастацтва, якой кіраваў Дзмітрый Дошчык, заслужаны настаўнік БССР. Прыйшліся хлопцу да душы лінагравюры, яго працы ўдзельнічалі ў Польшчы ў выставе дзіцячай творчасці. А на пачатку 70-х ад Юрыя Кісялёва ён навучыўся рабіць гравюры па таніраваным фоне. “Тэхніка характэрная толькі для рэгіёна Белавежскай пушчы, яе Юрый Іосіфавіч сам распрацаваў, — удакладняе мастак. — Твор, дарэчы, робіцца ў адзіным экзэмпляры”. Больш, на жаль, прафесійна асвоіць такую тэхніку гравіроўкі, акрамя Анатоля, ніхто не змог, “хоць многія спрабавалі”.

Яшчэ адзін творчы дар Анатоля Туркова — “ажыўляць дрэвы”. Прычым нека паступова гэта стала любімым і асноўным напрамкам яго творчасці. Мастацтва гэтае, сцвярджае ён, нялёгкае: патрэбны вялікая цяплівасць і ўсёдлівасць. Майстар ужо і не можа прыгадаць, калі ён адчуў прыцягальную сілу дрэва. Можа, гэта праявіліся творчыя сілы далёкіх продкаў: Беларусь, як вядома, здаўна славілася разьбярмі па дрэву. Цяпер з-пад рук мастака-чараўніка з Камянца нараджаюцца творы, якія напаўняюць душы людзей цяплом, жыццёвай сілай.

Велікодныя абразы падабаюцца ўсім

НАРОДНЫ КАЛЯНДАР

Свята, што дорыць надзею

Рэгіна Гамзавіч

У гэтым годзе 8 красавіка праваслаўныя хрысціянне святкавалі Вербніцу, а каталікі і пратэстанты Вялікдзень. 15 красавіка — Вялікдзень у праваслаўных.

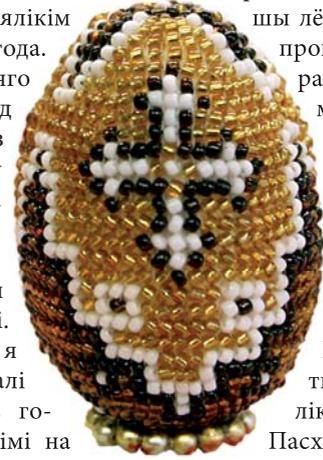
Адметнасць традыцыйнай культуры беларусаў на Вялікдзень — валачобныя песні і абыходы ў гэты дзень, які лічыцца самым вялікім святам года. Але назва яго паходзіць ад таго, што з гэтага часу ў селяніна пачыналіся вялікія працоўныя дні ў полі. Чырвоныя яйкі качалі па зямлі, з гора, біліся імі на ўбіткі — звычай захаваўся да нашага часу. Гушкаліся дзеці, хлопцы і дзяўчаты на Вялікдзень на арэях, святкавалі, спажываючы пад час урачыстасці фаршыраванае парася і запечаны кумпяк, пышныя высокія шпанічныя булкі — каб

увесць год у хаце быў дабрабыт.

Пасля Вялікадня — Праводны тыдзень. У некаторых месцах на Палессі праганялі зіму магічнымі абрадамі і песнямі: “Ідзі, зіма, бо ты нам хліб выела”. У палескіх Пінкавічах раней жанчыны вадзілі карагоды, затым беглі да ракі, ім перагароджвалі дарогу вяроўкамі, а яны рвалі “пугі зімы”. З ракі даставалі зялёную расліну: у каго даўжэйшая, у той вырасце сёлета даўжэйшы лён. Гэты звычай провадаў зімы карагодамі і песнямі захаваўся ў Пінкавічах да нашага часу.

Пасля Вялікадня ў Беларусі абавязкова памянаюць продкаў — гэта Вялікадне мёртвых, Наўскі Вялікдзень, Наўская Пасха ў чацвер Велікоднага тыдня, або Радаўніца — праз 9 дзён пасля Вялікадня, у аўторак Фамінога тыдня.

30 красавіка — дзень ахоўніка пчол Зосіма або Андрыянава ноч. Лічылася, што гэта ўдалы час для дзявочых варожбаў пра замужжа.

ГОД КНІГ

Партрэт на фоне эпохі

Выданне “Летапіс жыцця і творчасці Аркадзя Куляшова” — адметная з’ява ў беларускім літаратуразнаўстве

Пра паэта, як вядома, найбольш яскрава гавораць яго вершы. “Бывай, абуджаная сэрцам, дарагая./ Чаму так горка, не магу я зразумець...” Памятаеце? Гэта ён, Аркадзь Куляшоў, яшчэ ў юнацтве напісаў радкі, што сталі пазней, дзякуючы кампазітару Ігару Лучанку і ансамблю “Песняры”, народнай песняй “Алеся”. Творчасць народнага паэта, крытыка, публіцыста, пераклад-

чыка, кінасцэнарыста, грамадскага дзеяча, ветэрана Вялікай Айчыннай вайны вывучаецца ў школе. А колькі яго цудоўных вершаў, паэм застаюцца яшчэ малавядомымі шырокаму чытачу!

Тым, хто жадае больш даведацца пра жыццё і творчасць Аркадзя Куляшова, цікавым будзе новае выданне. Нядаўна кніга Тэрэзы Голуб прэзентавалася ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры. На вечарыне адзначалася, што выхад кнігі падобнага жанру — адметная ў беларускім літаратуразнаўстве з’ява. Кніга зроблена на

дакументальным матэрыяле, а звесткі ў храналагічнай паслядоўнасці ўзнаўляюць факты з жыццявага летапісу творцы. Цікава пададзены і сацыяльны кантэкст падзей і мерапрыемстваў, у якіх удзельнічаў Аркадзь Куляшоў. Дзякуючы гэтаму вобраз галоўнага героя кнігі ўспрымаецца на фоне часу, эпохі, у якую яму выпала жыць. У кнізе змешчаны і рэдкія фотаздымкі. Варта нагадаць, што Аркадзь Куляшоў 1914 года нарадзіўся, хутка 100-я ўгодкі паэта, і цікава, што да яго творчасці будзе ўзрастаць.